

JOURNAL OF RESEARCH
IN EDUCATION AND SOCIETY
EĞİTİM VE TOPLUM
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
ISSN: 2458 - 9624 (Online)

Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi/JRES, 7(1), 143-166, 2020

SOSYAL AĞLARDA ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ ETKİLEŞİMİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ¹

TEACHERS' VIEWS ON TEACHER-STUDENT INTERACTION ON SOCIAL NETWORKING SITES

Necati CEMALOĞLU² ve Derya KOÇAK³

²Gazi Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Ankara, Türkiye. e-posta: necaticemaloglu@hotmail.com

³Gazi Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Ankara, Türkiye. e-posta: dkbicak@gmail.com

Gönderim Tarihi: 15.12.2019

Düzeltilme Tarihi: 24.04.2020

Kabul Tarihi: 13.05.2020

Öz

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin sosyal medyada öğretmen-öğrenci etkileşimine yönelik görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin öğrencileriyle en çok iletişim kurduğu mobil tabanlı sosyal paylaşım sitesi WhatsApp'tır. Öğretmenlerin sosyal ağları kullanmalarının en önemli nedeni kullanışlılık ve öğrencileri hakkında bilgi edinebilmeleridir. Bu etkileşimin olumsuz yönü ile ilgili olarak, öğretmen-öğrenci sınırlarının korunulamaması ve öğrencilerin sosyal ağları bilinçsiz kullanmaları öne çıkan sonuçlardır. Katılımcıların sosyal medyada öğrencilerini eklemek amacıyla belirledikleri kriterler kişilik, mezuniyet ve başarıdır. Araştırma bulgularına göre öğretmenler, sosyal ağlarda öğrencilerine karşı kendilerini sorumlu hissetmektedirler. Öğretmenlerin öğrencilerinin sosyal medyayı ne ölçüde amaca yönelik kullandıklarını gözledikleri ve onları doğru amaçlara yönlendirme gayretinde oldukları bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Sosyal ağlar, Öğretmen-öğrenci etkileşimi

Abstract

The aim of this study is to reveal teachers' views on teacher-student interaction on social media. Phenomenology, one of the qualitative research methods, was employed in the study. The study group was selected via snowball sampling. Content analysis was employed to analyze the data. The study showed that WhatsApp is the most frequently used mobile-based social networking site for teachers and students. The most important reason underlying why teachers use social networking sites is that they are practical and help teachers collect information about their students. The negative aspects of

¹ Bu araştırma 7-10 Kasım 2019 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen 10. Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumunda (EYFOR- X) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

this interaction are that the boundaries of the relationship between teachers and students can not be preserved, and students' insensible use of social networking sites. The participants state that their criteria for adding their students on their social media are personality, graduation, and success. The study showed that the teachers observe to what extent their students use social media appropriately, and that they try to canalize their students towards appropriate use of the social media.

Keywords: Social media, Social networking sites, Teacher-student interaction

---

Giriş

Teknolojik yeniliklerle birlikte hızla ilerleyen iletişim araçları toplumsal dinamiklerde köklü değişiklikler yaratmıştır. Sosyal medya cazibesi ve bilinmezlikleriyle sosyal hayatı değiştirecek önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Her toplumdaki hemen her kesimden kitleleri geniş bir sosyalleşme paydasında buluşturan sosyal medya (Yegen, 2013), iş birliği ve bilgi paylaşımı yoluyla çeşitli web tabanlı araçları ve hizmetleri içerir. Bu araçlar diğer kullanıcılarla çevrimiçi ve yüz yüze etkileşim fırsatları sunar (Arnold ve Paulus, 2010; Gross ve Acquisti, 2005). Günümüzde sosyal paylaşım ağları zamansal ve mekânsal anlamda birçok zorluğu ortadan kaldırmıştır. İnsanlar bu ağlarda sosyal ilişki kurma ve paylaşımlarını sürdürülebilir platforma taşıma şansına sahip olabilmektedir (Dilmen ve Ögüt, 2010). Dijital ortamdaki hızlı paylaşım ve içerik üretimi sosyal ağ içerisindeki iletişimin boyutunu hızla artırarak sosyal ağların en çok kullanılan teknolojilerden biri olmasını sağlamıştır (Boyd ve Ellison, 2007; Grosbeck, Bran ve Tiru, 2011).

Toplumsal hayatın birçok alanında yenilikler sunan sosyal medya, eğitim alanında da pek çok konuyu gündeme taşımaktadır. Sosyal medya öğrenme-öğretme sürecinde çeşitliliği artırmakta, iş birliğine dayalı öğrenme ile birlikte kullanımı hızla yayılmaktadır (Konuk ve Güntaş, 2019). Eğitim-öğretim ortamlarında sosyal ağ kullanımının öğrenciler ve öğretmenler arasında etkili bir iletişim sağlayacağı belirtilmektedir. Sosyal ağlar geri bildirim alma ve sosyal öğrenme açısından uygunluğu nedeniyle eğitimcilerin dikkatini çekmeye başlamıştır. Aynı zamanda sosyal ağların eğitim sisteminde radikal bir değişime öncülük edebileceği ileri sürülmektedir (Öztürk ve Talas, 2015).

Araştırmalar Türkiye'de genç-yetişkin grubun, sosyal medyayı daha fazla kullandığını, en çok kullanılan çevrimiçi sosyal ağ sitesinin Facebook olduğunu göstermektedir (Balaman ve Karataş, 2012; Eren, Çelik ve Aktürk, 2014). Son yıllarda mobil tabanlı sosyal ağlar olarak tanımlanabilen anlık mesajlaşma uygulamaları da oldukça popüler olmaya başlamıştır. Bu uygulamalardan WhatsApp, bir milyarı aşkın aktif kullanıcı sayısı ile son günlerin en popüler sosyal medya uygulaması hâline gelmiştir (Yolcu, 2019). WhatsApp bilgi alışverişi, eğlence,

iletişim gibi pek çok nedenlerle kullanılmaktadır (Malka, Ariel ve Avidar, 2015). Alan yazın incelendiğinde son yıllarda WhatsApp uygulamasının günlük iletişim ihtiyacı dışında ailelerle iletişimde kullanışlı bir araç olabileceği (Balcı ve Tezel-Şahin, 2016; Sanders, 2016) ve öğrenme ortamlarına dâhil edilerek eğitim sürecinin zenginleştirilebileceği hakkında araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Çetinkaya, 2017; Malhotra ve Bansal, 2017). WhatsApp nispeten yeni bir fenomen olduğu için öğretmen-öğrenci etkileşimi hakkında çok az araştırma bulunmaktadır (Church ve De Oliveira, 2013).

Sosyal ağ siteleri, öğrencilerin ve öğretmenlerin iletişim kurduğu ortamı ve bu iletişimin doğasını önemli ölçüde değiştirmiştir (Hershkovitz ve Forkosh-Baruch, 2013). Öğrencilerin sosyal ağları artan bir oranda kullanmaları (Walther, 1995), sosyal medyanın eğitime entegre edilmesine yönelik çalışmalar yapılmasını gerekli kılmıştır (Genç, 2010; İşman ve Hamutoğlu, 2013). Araştırmalar, sosyal ağların eğitimi desteklemek amacıyla kullanımının giderek artmakta olduğunu göstermektedir (Sarsar, Başbay ve Başbay, 2015). Bazı araştırmalar sosyal medyayı eğitim aracı olarak kullanmanın olumlu sonuçları olabileceğini göstermektedir (Callaghan ve Bower, 2012; Junco, 2012). Ancak bu teknolojilerin eğitim sürecinde nasıl kullanılabileceği hakkında tam bir anlayışın bulunmadığı görülmektedir (Teclhaimanot ve Hickman, 2011). Sosyal paylaşım ağlarının birtakım riskleri beraberinde getirdiği (Sharples, Graber, Harrison ve Logan, 2009; Stewart, 2011) bu ağların mahremiyet beklentisini tam anlamıyla karşılamadığı şeklinde görüşler (Gross ve Acquisti, 2005; Hew, 2011) bulunmaktadır. Sosyal ağ sitelerinin kullanımına yönelik araştırmalar; öğrencilerin sosyal ağları kullanım alışkanlıkları (Bicen ve Cavus, 2011; Cheung, Chiu ve Lee, 2011; Numanoğlu ve Bayır, 2012), sosyal ağların bilişsel ve sosyal beceriler üzerine etkileri (Alloway ve Alloway, 2012; Kirschner ve Karpinski, 2010), sosyal ağların eğitim bağlamında kullanımları (Ekici ve Kıyıcı, 2012; Madge, Meek, Wellens ve Hooley, 2009) şeklinde ön plandadır. Ancak Türkiye’de sosyal medya ortamlarında öğretmen-öğrenci etkileşimleri ise yeterince araştırılmamış bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Cemaloğlu ve Koçak Bıçak, 2015; Cemaloğlu ve Duran, 2017). Yeni iletişim teknolojilerinin öğretmen-öğrenci etkileşimini farklı boyutlarıyla etkilemesi bu alanda yapılan çalışmaları önemli kılmaktadır.

Sosyal ağlarda öğretmen-öğrenci etkileşimine yönelik olumlu-olumsuz görüşler mevcuttur. Bu etkileşimin endişe verici boyutlara ulaştığı (Papandrea, 2011; Vasek ve Hendricks, 2016), arkadaşlık kavramının ve etkileşim sınırlarının gittikçe daha muğlak hâle geldiği ifade edilmektedir (West, Lewis ve Currie, 2009). Öğretmenlerin bu sınırları korumaya dikkat ederek özel hayatlarını yansıtan fotoğraf ve bilgileri sosyal medyada büyük bir dikkatle

yapması gerektiğini ifade eden görüşler bulunmaktadır (Zarra, 2016). Sosyal medyada öğretmen-öğrenci etkileşimi mahremiyet, otorite ve istismar konularında sosyo-politik tartışmalara yol açmıştır. Bu durum ebeveynler, öğretmenler, politika yapıcıları tarafından etik, pedagojik ve sosyal endişeleri beraberinde getirmiştir. Öğretmenler öğrencilerle etkileşiminde endişeler yaşamaya başlamıştır. Öğretmenler ve öğrencilerin sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla iletişim kurmasına izin verilip verilmeyeceğine ilişkin tartışmalar sonucu, birçok ülkede yetkililer bu yönde yasaklar ve birtakım kısıtlamalar getirmiştir (Asterhan ve Rosenberg, 2015; Carter, Foulger ve Ewbank, 2008; Stewart, 2011; Oakes, 2011). Öğretmen-öğrenci etkileşiminin politika yapıcıları düzeyinde tartışılması bu sorunun toplumsal etkisini büyük ölçüde yansıtmaktadır. Diğer ülkelerde var olan spekülasyon ya da gerçek olaylar, bunların Türkiye'ye de sirayet edebileceğini akıllara getirmektedir. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2017) Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde yaptığı değişikliklerle öğrencilerin sosyal medya yoluyla eğitimi ve öğretimi engelleyici faaliyetlerini; ayrıca okul yöneticilerine, öğretmenlerine, diğer kişilere karşı sosyal medya üzerinden hakaret etmek, paylaşmak, yaymak gibi fiilleri disiplin suçu olarak değerlendirmeye başlamıştır. Bu noktada Türkiye'de önleyici politikaların oluşturulması amacıyla sosyal medyada öğretmen-öğrenci etkileşimi ile ilgili araştırmaların yapılması önemli görülmektedir.

İletişim teknolojilerinin her yerde bulunması, öğrencilerin akıllı telefonlara görünür bağımlılıkları okul ve sınıf teknolojisi politikalarına duyulan ihtiyacı artırmıştır (Zarra, 2016). Teknolojik ilerlemeler öğretmen-öğrenci arasındaki informal bağlantıları araştırmanın gerekliliğini gün geçtikçe daha hissedilir hâle getirmiştir. Günümüzde öğretmenlerin sosyal ağ profillerinde yaşamlarına ilişkin, kişisel hayatlarını göz önüne seren içerik görmek olağan bir hâl almıştır. Bu durumun öğretmenlerin kişisel yaşamları ile profesyonel hayatları arasındaki çizgiyi gittikçe belirsizleştirebileceği öngörülmektedir. Çoğu toplumda öğretmenlerin daha yüksek ahlaki standartlara sahip olmaları gerektiği yönünde beklenti mevcuttur. Bu beklenti ve şahsi yaşamı görünür kılan teknoloji, toplumda etik ikilemlerin yaşanmasına neden olmuştur (Carter vd., 2008). Öğretmenlerin sosyal ağ teknolojisini kullanmanın getirdiği yararlarla birlikte mesleki kimliği etkileyebilecek potansiyel tehlikelerinin olup olmadığını ortaya koyabilmek amacıyla öğretmenlerle derinlemesine görüşmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuklar ve gençler için rehber, rol model olarak görülen öğretmenlerin konuyla ilgili algıları, deneyim ve görüşleri büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın öğretmenlerin sosyal ağlarda öğrencileriyle etkileşimlerine odaklanarak alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı sosyal medyada öğretmen-öğrenci etkileşimine yönelik öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir. Bu amaca bağlı olarak şu alt sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin öğrencileriyle bağlantı kurdukları sosyal ağlar nelerdir?
2. Öğretmenlere göre sosyal ağlar aracılığı ile öğrencileriyle iletişim kurmalarının olumlu yönleri nelerdir?
3. Öğretmenlere göre sosyal ağlar aracılığı ile öğrencilerle iletişim kurmalarının olumsuz yönleri nelerdir?
4. Öğretmenlerin sosyal ağlarda öğrencileriyle arkadaşlık kurmak için belirledikleri kriterler nelerdir?
5. Öğretmenlerin sosyal medya paylaşımlarının öğrenciler üzerindeki etkileri nelerdir?
6. Öğretmenlerin sosyal ağlarda öğrenci paylaşımlarına karşı yaklaşımları nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma mevcut durumun belirlenmesi ve analiz edilmesine yönelik tarama türünde, betimsel bir araştırmadır. Araştırma nitel araştırma modeli kapsamında olgubilim (fenomenoloji) desende oluşturulmuştur. Olgubilim tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 69).

Çalışma Grubu

Çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme tekniğinde araştırmacı incelediği olgu ile ilgili olarak en çok bilgiye sahip olduğunu düşündüğü kişiye “Bu konu hakkında en çok şeyi bilen kimdir? Görüşmeye kiminle başlamalıyım?” şeklinde insanlara başka kimlerle görüşebileceğini sorarak yeni bilgiler edinir (Flick’ten aktaran Baltacı, 2018). Süreç ilerledikçe elde edilen isimler veya durumlar kartopu gibi büyüyerek devam eder. Bir süre sonra belirli isimler öne çıkmaya başlar ve araştırmacının görüşmesi gereken birey sayısı azalmaya başlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 122). Bu araştırmanın çalışma grubunu Çorum ili Sungurlu ilçesinde görev yapmakta olan,

sadece sosyal ağlarda öğrencileriyle arkadaş olan ve sosyal medyayı aktif kullanan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmacı görüştüğü kişilerden sosyal medyayı aktif kullanan ve öğrencileriyle arkadaş olan kişilerin kimler olduğu hakkında bilgi edinmeye çalışmıştır. Bu şekilde örnekleme dâhil olabilecek anahtar kişiler saptanmıştır. Aynı isimler birkaç kez tekrar etmeye başladığında örneklem tamamlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda on bir branşta, 24 öğretmenin görüşlerine yer verilmiştir. Katılımcıların dokuzu kadın ve on beşi erkektir. Katılımcıların altısı 1-5 yıl, üçü 6-10 yıl, dokuzu 11-16 yıl, üçü 17-22 yıl, üçü 23 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması için araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu demografik özellikler ve görüşme soruları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Görüşme soruları alan yazına ve araştırmanın amacına göre hazırlanmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini sağlamak için ise üç öğretmen ile pilot görüşme yapılmıştır. Öğretmenlere yönelik hazırlanan formda üç demografik bilgi sorusu ve altı adet görüşme sorusu yer almıştır. Araştırmacı, öğretmenlerin görev yaptığı okullara giderek görüşmelerini gerçekleştirmiştir. Okul idaresiyle görüşülerek, katılımcıların kendilerini rahatça ifade edebilecekleri mekânlar (sınıf, öğretmenler odası, rehberlik odası, vb.) belirlenmiştir. Görüşme süreci öncesinde çalışmanın amacı ve gönüllülük esasına dayalı bir biçimde gerçekleştirileceği hususlarında katılımcılara bilgi verilmiştir. Öğretmenlerin sorulara verdiği yanıtlar, araştırmacı tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla, görüşme sakin bir ortamda gerçekleştirilmiş, verilen yanıtlarla ilgili herhangi bir yorum yapılmadan objektif bir biçimde davranılarak katılımcı olumsuz etkilenmemeye çalışılmıştır. Araştırmada görüşlerine başvuru katılımcıların kimlik bilgilerini gizli tutmak amacıyla kadınlara [K], erkek katılımcılara [E] kısaltması kullanılmış ve her bir katılımcı için bir sayı verilmiştir. Toplanan veriler özetlenerek katılımcılardan onaylamaları istenmiştir. Elde edilen bulguların kavramsal çerçeveye uyumluluğu kontrol edilerek çalışmanın iç geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Katılımcıların sosyal ağlarda öğretmen-öğrenci arkadaşlığına ilişkin görüşlerinin analizinde nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirmektir. İçerik

analizi, nitel araştırma verilerinin işlenmesinde dört aşamada kullanılmaktadır. Verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). İçerik analizinde önce veriler kodlanmıştır. Kodların benzerlik ve farklılıkları incelenerek kategorize edilmiştir. Bu kodlama işlemi, veri analizinde ortaya çıkan kavramlara göre yapılmıştır. Daha sonra kodları genel düzeyde açıklayan temalar ve buna bağlı olarak alt temalar oluşturulmuştur. Belirlenen temalar ve alt temalarda verilerin frekansı eklenmiştir. Temalarda yer alan verilerin anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı dikkate alınmıştır. Kodlar ve temaların organize edilmesiyle birlikte bulgular tanımlanarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Yapılan içerik analizi sonucunda katılımcılara göre sosyal ağlarda öğretmen-öğrenci arkadaşlığına yönelik görüşler temalara ayrılarak incelenmiştir.

Öğretmenlerin Öğrencileriyle Bağlantı Kurdukları Sosyal Ağların Neler Olduğuna İlişkin Bulgular

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlere öncelikle “Öğrencilerinizle bağlantı kurduğunuz sosyal ağlar hangileridir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin öğrencileriyle bağlantı kurdukları sosyal ağlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlerin Öğrencileriyle Bağlantı Kurdukları Sosyal Ağlar

<i>Sosyal Ağlar</i>	<i>f</i>
WhatsApp	21
Facebook	17
Instagram	14
Twitter	2

Öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin öğrencilerle en çok iletişim kurduğu sosyal ağlar sırasıyla WhatsApp (n=21), Facebook (n=17), Instagram (n=14) ve Twitter’dır (n=2).

Öğretmenlerin Sosyal Ağlar Aracılığıyla Öğrencileriyle İletişim Kurmalarının Olumlu Yönleri Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Öğretmenlere sosyal ağlar aracılığıyla öğrencileriyle iletişim kurmalarının olumlu yönleri olup olmadığına ilişkin görüşlerini gerekçeleriyle açıklamaları istenmiştir. Katılımcıların

sosyal ağlarda öğrencileriyle iletişim kurmalarının olumlu yönlerine ilişkin görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Öğretmenlerin Sosyal Ağlar Aracılığıyla Öğrencileriyle İletişim Kurmalarının Olumlu Yönleri

<i>Temalar</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Kullanışlılık	Hız/kolaylık	13
	Topluca bilgilendirme/duyuru yapabilme	7
İletişim	Bilgi edinme	10
	Kontrol	3
	Öğretmen-öğrenci ilişkilerinin güçlenmesi	2
Akademik Başarı	Derslerle ilgili soru-cevap	6
Öğrenci	Kendini ifade edebilme	5

Öğretmenlerin sosyal ağlar aracılığıyla iletişim kurmalarının olumlu yönleri, kullanışlılık, iletişim, akademik başarı ve öğrenci temaları altında incelenmiştir. Kullanışlılık teması hız/kolaylık ve toplu bilgilendirebilme/duyuru yapabilme alt temalarında; iletişim teması, bilgi edinme, kontrol, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin güçlenmesi alt temalarında; akademik başarı teması, derslerle ilgili soru-cevap alt temasında ve öğrenci teması, kendini ifade edebilme alt temasında incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin öğrencileriyle iletişim kurmak amacıyla sosyal ağları tercih etmelerinin en önemli nedeni bu platformları “kullanışlı” bulmalarıdır.

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Gün içinde unutulmuş veya yeni oluşan olayların duyurusu için tek tek değil de tek seferde ulaşmak için güzel bir yöntemdir.” [E2]

“Gerek öğrenimine devam eden gerekse mezun öğrencilere dair gelişmelerden haberdar olmamızı sağlaması güzeldir.” [K5]

“Hızlı ve anında iletişim sağlıyor.” [K9]

“...bazı öğrenciler okul ve çevrelerinde kendilerini ifade edemezken, sosyal ağlarda kendilerini anlatmaya meyilli.” [K11]

Öğretmenlerin Sosyal Ağlar Aracılığıyla Öğrencileriyle İletişim Kurmalarının Olumsuz Yönleri Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Öğretmenlere sosyal ağlar aracılığıyla öğrencileriyle iletişim kurmalarının olumsuz yönleri olup olmadığına ilişkin görüşlerini gerekçeleriyle açıklamaları istenmiştir. Katılımcıların

sosyal ağlarda öğrencileriyle iletişim kurmalarının olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Öğretmenlerin Sosyal Ağlar Aracılığıyla Öğrencileriyle İletişim Kurmalarının Olumsuz Yönleri

<i>Temalar</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Resmi ilişkiler	Öğretmen-öğrenci sınırları	15
	Saygınlık	4
Öğrenci	Bilinçsiz kullanım	13
	Suiistimal	9
	Yanlış algılar	4
Öğretmen	Özel hayat	8

Öğretmenlerin sosyal ağlar aracılığıyla öğrencileriyle iletişim kurmalarının olumsuz yönleri olup olmadığına dair görüşleri, resmi ilişkiler, öğrenci ve öğretmen temalarında incelenmiştir. Resmî ilişkiler teması, öğretmen-öğrenci sınırları ve saygınlık alt temalarında; öğrenci teması, bilinçsiz kullanım, suiistimal, yanlış algılar alt temalarında; öğretmen teması ise özel hayat alt temasında incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin sosyal ağlarda öğretmen-öğrenci etkileşimine yönelik olumsuz gördükleri öne çıkan görüşleri; resmî ilişkilerin korunamayacağı ve öğrencilerin sosyal medyayı bilinçsiz kullanabilecekleri şeklindedir.

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Seviyeyi önemli ölçüde düşürür.” [E2]

“Bazen öğrenciler tarafından öğretmenlerin de bir özel hayatı olduğu gerçeği unutulmaktadır. İletişim kurabilecekleri zaman aralığını tutturamamaktadırlar.” [E3]

“Çoğunlukla olumsuz sonuçlar doğuyor. İletişim yüz yüze olmadığından söylenenlerin etkisi olmuyor. Öğrenci de öğretmen de iletişimin sınırlarını kontrol etmekte zorlanabiliyor.” [E7]

“Yetişkin insanlar sosyal medyayı bilinçli kullanamazken küçük yaştaki öğrencilerin bilinçli kullanamamalarının sıkıntıları olabileceğini düşünmekteyim.” [K9]

“...not verme aşamasında öğrencilerin sosyal medya aracılığıyla notuna itiraz etmesi...” [K14]

“Siyasi ya da olumsuz paylaşımlar çocukları etkileyebilir. Yaşam tarzının öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri olabilir.” [K19]

“Öğrencilerle sosyal ağlarla iletişim kuruyorsanız öğretmen-öğrenci ilişkisini korumanız gerekir. Yoksa öğrenci haddini aşabilecek davranışlarda bulunabilir.” [E20]

Öğretmenlerin Sosyal Ağlarda Öğrencilerle Arkadaş Olmak İçin Belirledikleri Kriterlere İlişkin Bulgular

Katılımcılara sosyal ağlarda öğrencilerle arkadaş olmak için belirledikleri kriterlerin olup olmadığı, varsa bunların neler olduğu sorulmuştur. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin öğrencilerle sosyal medyada arkadaş olmaları için belirledikleri kriterler Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Sosyal Ağlarda Öğrencilerle Arkadaş Olmak İçin Belirledikleri Kriterler

<i>Temalar</i>	<i>f</i>
Kişilik	17
Mezuniyet	8
Başarı	5

Katılımcıların hepsi belirli kriterler gözeterek öğrencileriyle iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin daha çok olumlu kişilik özelliklerine sahip öğrencileri (seviyeli, saygılı, vb) sosyal medyada arkadaş olarak eklediği bulunmuştur. Öğretmenlerin sosyal ağlarda öğrencileriyle iletişim kurmak amacıyla belirledikleri kriterler sırasıyla kişilik (n=17), mezuniyet (n=8) ve başarıdır (n=5).

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Mezun olan öğrencilerimle iletişimimi koparmamak adına arkadaş olurum.” [E3]

“Olumsuz paylaşımlar yapmamış olmalı, iletişimde dengeyi kontrol edebilen öğrenciler olmalı.” [E7]

“Okulda problem çıkarmayan, çalışkan öğrenciler olmalı.” [K10]

“Okul içinde gözlemlediğim kadarıyla ‘efendi’ diye tabir edebileceğim öğrencileri seçiyorum.” [K11]

Öğretmenlerin Sosyal Medya Paylaşımlarının Öğrenciler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Katılımcılara “Sizce öğretmenlerin sosyal medya paylaşımlarının öğrenciler üzerindeki etkileri nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen verilere göre katılımcıların sosyal medya paylaşımlarının öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Sosyal Medya Paylaşımlarının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri

<i>Görüşler</i>	<i>f</i>
Öğretmen rol modeldir	23
Özel yaşantıları olumlu ve olumsuz etkileyebilir	9
Öğrenciler kendilerini önemli hisseder	2
Öğrencileri bilgilendirir	2
Karakter gelişimine etki eder	1

Katılımcı görüşleri, öğretmenler rol modeldir (f=23), öğretmenlerin özel yaşantıları öğrencileri olumlu ve olumsuz etkileyebilir (f=9), öğrenciler kendilerini önemli hisseder (f=2), öğrencileri bilgilendirir (f=2) ve öğretmenlerin paylaşımları öğrencilerin karakter gelişimine etki eder (f=1) şeklindedir. Buna göre öğretmenlerin kendilerini öğrencileri için rol model olarak gördükleri, sosyal medya paylaşımlarının öğrenciler üzerinde olumlu-olumsuz etkisi olabileceğini düşündükleri bulunmuştur.

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Öğretmenlerin paylaşımları öğrencilere ahlaki ve kültürel değerleri aşılama belli oranda etkilidir.”[K14]

“Biz de içeriğini tam olarak kontrol edemediğimiz içerikler paylaşabiliyoruz. Aile fotoğraflarımızın öğrenciler tarafından görülmemesi gerektiğini düşünüyorum. Öğretmenin hayatı öğrenci tarafından bu kadar kolay ulaşılabilir olmamalıdır.”[E17]

“Olumlu ve olumsuz etkileri olabilir. Sosyal içerikli örneğin çevre bilinci, yardımseverlik, toplumsal konular gibi paylaşımların olumlu etkileri olur. Siyasi içerikli veya toplumsal yaşama uygun olmayan normların paylaşımı ise çocukları olumsuz etkileyebilir.” [K19]

“Öğretmen öğrencinin rol modelidir. Bu yüzden öğretmenin sosyal ağlarda paylaştığı her şey öğrencinin dikkatini çeker. Bu yüzden paylaşım yapılırken her zaman öğrenciler dikkate alınmalıdır.”[E22]

“Paylaşımlarımızda nasıl bir hayat yaşadığımızı, ideolojilerimizi, tuttuğumuz takımları dahi örnek alıyorlar.”[E23]

Öğrencilerin Sosyal Ağlarda Olumlu/Olumsuz İçerik Paylaşımına Yönelik Öğretmen Davranışları ile İlgili Bulgular

Katılımcılara “Öğrencilerinizin sosyal ağlarda olumlu/olumsuz içerikte paylaşımlarına karşı ne tür davranışlarda bulunursunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların bu yöndeki görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Öğrencilerin Sosyal Ağlarda Olumlu/Olumsuz İçerik Paylaşımına Yönelik Öğretmen Davranışları

<i>Temalar</i>	<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Uyarmak		22
Rehberlik	Aile ile irtibat kurmak	5
	Rehberlik servisine yönlendirmek	3
	Bilgilendirmek	2
	Kontrol etmek	2
	Çözüm yolları bulmak	2
Desteklemek		6
Engellemek/çıkarmak		5

Öğrencilerin sosyal ağlarda olumlu/olumsuz içerik paylaşımına yönelik görüşleri; uyarmak, rehberlik, desteklemek, engellemek/çıkarmak temaları altında incelenmiştir. Rehberlik teması, aile ile irtibat kurmak, rehberlik servisine yönlendirmek, bilgilendirmek, kontrol etmek, çözüm yolları bulmak alt temalarında incelenmiştir. Buna göre öğretmenlerin sosyal medyadaki öğrenci paylaşımlarını gözledikleri, olumsuz içerikteki paylaşımlara müdahâle ettikleri, öğrencilerini doğru amaçlara yönlendirme, rehberlik etme gayretinde oldukları bulunmuştur.

Bazı katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Olumsuz içeriğin çıktısını alıp okul idaresi ve rehber öğretmen bilgisi dahilinde veli-öğrenci-öğretmen görüşmesi yaparak rehberlik yaparım. Siyasi, dini ya da ırkçı paylaşımlarda beni anlayabileceğini düşündüğüm öğrencilere özelden mesaj atarım.” [K1]

“Öğrencilerin paylaşımlarını kontrol eder, öğrenciye yönelik gelebilecek zararlar hakkında bilgilendiririm. Ailesine bilgi verip durumdan kurtulmanın yollarını görüşürüm.” [E6]

“Olumlu paylaşımlarını desteklerim. Olumsuz paylaşımları ise düşüncelerimi paylaşarak doğrularını göstererek düzeltmeye çalışırım.” [K19]

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin öğrencileriyle en çok iletişim kurduğu sosyal paylaşım sitesinin WhatsApp olduğu, bunu sırasıyla Facebook, Instagram ve Twitter'ın takip ettiği bulunmuştur. WhatsApp'ın kullanıcılara sunduğu sınırsız mesaj, fotoğraf, video ve ses paylaşımı gibi birçok özelliğe sahip olması; WhatsApp'ın kişisel bir profil sayfasının oluşturulmasını gerektirmemesi; Facebook'ta kullanıcıların kişisel profil bilgilerine, etkinliklerine, arkadaş listelerine ulaşılabilirken WhatsApp'ta bunun mümkün olmaması (Sánchez-Moya ve Cruz-Moya, 2015) gibi sebepler, onun neden yüksek kullanıcı oranına sahip olduğunu açıklayıcı niteliktedir. Özel ve kişisel bilgilere maruz kalmak, Facebook'ta öğretmen-öğrenci iletişimi için ana kaygılardan biri olarak belirtilmekte iken (Hershkovitz ve Forkosh-Baruch, 2013) WhatsApp'ın daha güvenilir bir teknoloji olarak kabul edilmesi (Church ve De Oliveira, 2013) öğretmenlerin öğrencileriyle diyalog kurmak için WhatsApp'ı daha çok tercih etme sebeplerinden biri olarak görülebilir. Sosyal medya platformlarında kullanıcılar herhangi bir içeriği diğer kişilere hızlı ve kolay bir şekilde aktarabilmekte; beğenme, yorum yapma gibi özellikler sayesinde geri bildirimde bulunabilmektedir (Zengin, Zengin ve Altunbaş, 2015). Yapraklı ve Altay (2017) araştırmalarında kullanıcıların mobil anlık mesajlaşma servislerini kullanışlı ve kullanımını kolay olarak gördüklerini tespit etmişlerdir. Tınmaz ve Çağıltay (2012) araştırmalarında katılımcıların sosyal ağların arama özelliği ve içeriği bakımından kullanışlılığından memnun kaldıklarını tespit etmişlerdir. Kullanışlılık faktörü, Yoon, Jeong ve Rolland'ın (2014) yaptıkları çalışmada da görülmektedir. Buna göre yapılan araştırma, sosyal ağların kullanışlı olmasının öğretmenlerin bu platformları kullanmasını doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Öğretmenler sosyal ağlar aracılığıyla öğrencileriyle iletişim kurmalarının hem olumlu hem de olumsuz yönleri bulunduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmeler öğrencileri topluca bilgilendirebilmeleri ve duyuruları hızlı bir biçimde yapabilmeleri nedeniyle sosyal ağları pratik bir iletişim aracı olarak görmektedir. Ayrıca öğretmenlerin sosyal ağlarda öğrencileriyle iletişim kurmalarının olumlu yönleriyle ilgili olarak, öğrencileri hakkında detaylı bilgi sahibi olabilmeleri, onları kontrol edebilmeleri, bu iletişimin öğretmen-öğrenci ilişkisini güçlendirmesi, derslerle ilgili soru-cevap yapabilmelerine imkân vermesi ve öğrencilerin bu platformlarda kendilerini daha rahat ifade edebilmeleri şeklinde bulunmuştur. Bu görüşler öğretmenlerin sosyal medyayı kısmen de olsa öğrenciyi denetleyen bir platform olarak gördüğünü göstermektedir. Yazıcı'nın (2015) üniversite öğrencilerinin WhatsApp

kullanım biçimlerini ve amaçlarını değerlendirdiği çalışmasında, gençler telefonda konuşmak yerine mesajlaşma yöntemini daha hızlı ve pratik bulmakta, iletişim yöntemi olarak sıklıkla tercih etmektedir. Şahan, Çoban ve Razi'nin (2016) yaptıkları araştırma sonuçları, öğrencilerin öğrenme aracı olarak WhatsApp uygulamasından yararlandıklarını, öğretim amacıyla kullanımını yararlı olarak değerlendirdiklerini ortaya koymuştur. Benzer şekilde Özen, Çam, Can ve Dönmez'in (2018) araştırmalarında da öğrenciler dersler konusunda problem yaşadıklarında öğretmenlerinden ve arkadaşlarından sosyal medya ile iletişim kurarak yardım alabildiklerini vurgulamışlardır. Sosyal ağların kullanım amaçları değerlendirildiğinde öğrenci perspektifi ile öğretmen perspektifinin uyumlu olduğu dikkat çekmektedir. Cemaloğlu ve Duran (2017) sosyal medyada öğrencileri ile arkadaş olan katılımcıların eğitim-öğretim faaliyetleri, mezun öğrenci takibi, özel günlerde iletişim kurmak, öğrencilerini daha yakından tanımak ve aynı anda pek çok öğrenciye ulaşmak amacıyla iletişim kurduklarını tespit etmişlerdir. Bouhnik, Dshen ve Gan (2014) çalışmalarında WhatsApp'ın kolay kullanım gibi pek çok teknik avantajları olması nedeniyle tercih edildiği; öğretmenlerin daha çok öğrencilerle iletişim kurmak, öğrenme platformu oluşturarak öğrenmenin ders saatleri dışında devam etmesi gibi sebeplerle kullandıklarını tespit etmişlerdir. Ancak bu platformda öğretmenlerin ilgisiz mesajlarla rahatsız edilebileceği, iletişim için resmî bir kanal olmadığı hissi, öğretmenlerin günün her saatinde hemen yanıt vermesi gerektiği varsayımları gibi birtakım eğitim zorluklarının ortaya çıkabileceği de belirtilmektedirler. Bu tespitler yapılan araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler, sosyal ağlar yoluyla kurdukları iletişimi, öğrencileri hakkında daha fazla bilgi edinme fırsatı olarak değerlendirmektedir. Araştırma sonuçlarından öğretmenlerin öğrencileri ile iletişim kurmak ve bunu sürdürmek için sosyal ağları bir araç olarak kullandığı ifade edilebilir. Bu tespit birçok araştırma sonuçları ile benzer nitelik taşımaktadır (Asterhan ve Rosenberg, 2015; Forkosh- Baruch, Hershkovitz, & Ang, 2015; Rutledge, 2011). Öğretmenlerin bir kısmı sosyal ağları eğitsel amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir. Alan yazında sosyal ağların eğitimde etkili araçlar olarak kullanılabileceği yönünde (Bouhnik vd., 2014; Cain ve Policastri, 2011; Lampe, Wohn, Vitak, Ellison ve Wash, 2011) pek çok çalışma bulunmaktadır. Araştırmalar, sosyal ağların iş birliğini teşvik eden ve öğrencilerin derslerde aktif rol almak için motivasyonunu yoğunlaştıran bir platform hâline gelmeye başladığını (Rambe ve Bere, 2013) göstermektedir. Bu araştırma, öğretmen-öğrenci sosyal ağ iletişiminin aynı zamanda okul sonrası akademik başarıyı artırmak amacıyla gerçekleştiğini göstermektedir. Öğretmen görüşlerinden yola çıkarak sosyal ağların, eğitime

destekleyici bir teknoloji olarak katkıda bulunma niteliğine sahip olabileceği ifade edilebilir. Ancak sosyal ağların gayri resmî bir öğrenim alanı sağlaması (Madge vd., 2009) öğretmen ve öğrencilerin okul sonrası sosyal medya aracılığı ile sürekli etkileşim hâlinde bulunmasını (Thompson, 2013) gerektirmektedir. Öğretmenlerin endişeleri ise bu etkileşimin ister istemez öğretmen-öğrenci sınırlarının belirsizleşmesine neden olabileceği ve saygınlığın azalabileceği yönündedir. Cemaloğlu ve Duran'ın (2017) yaptıkları araştırmaya göre öğretmenler, öğretmen-öğrenci iletişimini kuvvetlendirdiği ve öğretmenlere öğrencileri denetleme imkânı verdiği için sosyal ağlarda öğrencilerini arkadaş olarak kabul etmektedirler. Ayrıca öğrencilere millî ve manevi değerleri kazandırmak, öğrencileri daha yakından tanımak, mezun olduktan sonra da iletişim kurabilmek ve onlara değer verdiğini göstermek amacıyla da öğretmenler öğrencilerini sosyal ağ sitelerinde arkadaş olarak kabul etmektedirler. Bunun yanı sıra öğretmenlerin bir kısmı öğrencilerin özel yaşantıları ile ilgili bilgi sahibi olmamaları ve öğretmen-öğrenci arasındaki mesafeyi korumak amacıyla öğrencilerini sosyal ağlarda arkadaş olarak kabul etmemektedir. Sosyal medyada öğretmen-öğrenci arkadaşlığına yönelik getirdikleri öneriler arasında en sık tekrarlanan görüş, seviyenin korunması olmuştur. Kılıç ve Kocabaş'ın (2018) öğretmenlerin sosyal medya arkadaşlığının çeşitli öğretmenlik algıları ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında; öğretmenlerin sanal ortamlarda öğrencileriyle arkadaşlık kurma düzeyinin düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bunun sebeplerini ise öğretmen-öğrenci ilişkilerinin resmî olması gerektiğini düşünme, otoritesinin sarsılacağını düşünme ve özel hayatın korunmasının gerektiğini düşünme olarak tespit etmişlerdir. Sosyal medyanın bireylere sağladığı informal ortam bazen sınırların muğlaklaşmasına sebep olmaktadır. Kesin sınırların çizilememesi öğrencilerin yaşına ve statüsüne uygun bir biçimde davranmayacağı endişesini ve öğretmen saygınlığının zedeleyebileceği düşüncesini beraberinde getirmektedir. Araştırmalar sosyal medyada öğrencileriyle iletişim kurmayan öğretmenlerin daha çok öğretmen-öğrenci sınırlarını korumak amacıyla olduklarını göstermektedir. Bu araştırma sonucuna göre, sosyal medyada öğrencileriyle arkadaşlık kuran öğretmenlerin de benzer kaygılar taşıdıkları bulunmuştur.

Sosyal ağlarda etkileşimin olumsuz yönlerine ilişkin öğretmenlerin belirttikleri diğer hususlar; öğrencilerin sosyal ağları bilinçsiz kullanmaları, bu etkileşimi suiistimal edebilmeleri ve öğretmen paylaşımlarını yanlış algılayabilmeleri şeklindedir. Tonbuloğlu ve İşman'ın (2014) çalışmalarında öğretmenler, sosyal ağlarda kişisel ve özel bilgiler, argo, rahatsız edici bilgiler ve siyasi konuları paylaşmaktan çekindiklerini ifade etmişlerdir. Sosyal ağ kullanımının çok zaman alması ve bilgi kirliliğine neden olmasını ise olumsuz yönleri olarak belirtmişlerdir.

Akgün (2016) araştırmasında kullanıcıların sosyal ağların kişisel açıdan olumsuzluklarına yönelik, özel hayatın çok fazla deşifre edilmesi, güvenlik açısından riskli olabilmesi, sahte hesapların varlığı, boşa zaman harcama, istenmeyen yorum ve durumlarla karşılaşabilme gibi konularda sıkıntılar yaşanabileceğini tespit etmişlerdir. Cemaloğlu ve Duran (2017) sosyal medyada öğrencilerle arkadaş olmanın öğretmenlere getirdiği bazı olumsuz durumları; öğrencilerin yaptığı olumsuz paylaşımları gören diğer kişilerin bu paylaşımlardan dolayı öğretmeni eleştirmesi, öğrenciler tarafından öğretmen adına sahte hesap açma, öğrencilerin iletişim sınırını ve seviyesini koruyamaması, öğretmenlerin paylaşımlarını kişiselleştirme ve yanlış anlamaları şeklinde bulmuşlardır. Akkoyunlu, Dağhan ve Erdem (2015) araştırmalarında Facebook'ta öğrencileriyle arkadaş olmayan öğretmenlerin, öğrencilerinin üsluplarını ayarlayamayacakları, mesajları yorumlayamayacakları ve arkadaşlıklarını suiistimal edebilecekleri gibi düşüncelere sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Bu araştırmada da öğretmenler genel olarak öğrencileriyle sosyal medya arkadaşlığında belirli sınırlar bulunması gerektiğini, saygı çerçevesinde iletişimin sürdürülmesi ve seviyenin korunması gerektiğini düşünmektedir. Aksi durumda aradaki saygının ve resmîyete dayalı ilişkinin bozulabileceğine temas etmektedirler. Öğretmenlerin öğrenciler hakkında sosyal medyayı bilinçsiz kullandıklarını belirtmeleri, öğrencilerin olumsuz içerik paylaşabilecekleri, uygun olmayan zamanlarda ve yerli yersiz konular hakkında görüşmek isteyebilecekleri konusunda endişe duyduklarını göstermektedir. Öğretmenlerin sosyal ağlardaki iletişimini öğrencilerin suiistimal edebileceklerini ve yanlış algılayabileceklerini belirtmeleri, paylaşımlarının kötüye kullanılma ihtimalini, içeriği olumsuz yorumlama, farklı taleplerde bulunma (not isteme gibi) sosyal medyadaki yakınlığı okul içerisindeki davranışlarına yansıtma gibi pek çok sebepten kaynaklandığı ileri sürülebilir. Öğretmenler özel hayatlarının öğrenciler tarafından görülmesini uygun bulmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin özel yaşantıları konusundaki görüşleri, öğrencilerin yaşları itibarıyla onları ilgilendirmeyen paylaşımları bilmelerinden duydukları hoşnutsuzluk olarak değerlendirilebilir. Bu endişeler öğretmenlerin sosyal medyada öğrencilerini eklemek amacıyla bazı kriterler belirlemelerine neden olmuştur.

Öğretmenlerin sosyal ağlarda öğrencileriyle arkadaş olmak için belirledikleri kriterler kişilik, mezuniyet ve başarıdır. Öğretmenler daha çok öğrencilerin olumlu kişilik özelliklerine (saygılı, seviyeli, ahlaklı vb) sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu kriteri gözetmeleri öğretmenlerin olumlu kişilik özelliklerine sahip olmayan öğrencilerin seviyeyi, sınırları ihlal edebileceğine yönelik endişeleri olarak değerlendirilebilir. Mezuniyet durumunun ise

öğretmenlik mesleği gereği işinin okulla sınırlı olmadığı ve işinin devamı olarak gördüğü, öğrencilerin yaşça daha olgun olmaları, mezuniyet sonrası yaşantılarından haberdar olmak istemeleri olarak değerlendirilebilir. Akademik yönden daha başarılı öğrencileri arkadaş olarak tercih etmelerinin sebebi olarak bu öğrencilerle okul içerisinde daha fazla iletişim kurmaları, onları daha yakından tanıma imkânı elde etmeleri olduğu söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler; düşünceleri, sözleri, yaşantılarıyla öğrencilere örnek olduklarını, sadece okul içinde değil, okul dışında da rol model olduklarını ifade etmektedirler. Paylaşımlarının öğrenciler üzerinde olumlu-olumsuz etkileri bulunduğunu belirtmektedirler. Akay (2014) yaptığı çalışmada, ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin çoğunlukla öğretmenlerinin kişisel bilgilerine, etiketlendiği fotoğraflara, duvarında yazdıkları iletilere, durum güncellemelerine ve paylaştığı videolara baktıklarını tespit etmiştir. Cemaloğlu ve Bıçak (2015) çalışmalarında öğrencilerin, öğretmenlerinin yaptığı paylaşımlara dikkat ettiklerini, ne derecede eğitsel olduğu noktasında bir fikre sahip olduklarını bulmuşlardır. Ayrıca öğrencilerin, öğretmenlerini kendi özel yaşamı olan kişiler olarak gördüklerini, özel hayatlarını yansıtan fotoğraf, video vb. paylaşımlarının olağan olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Cemaloğlu ve Duran (2017) sosyal medyada öğrencilerin öğretmenlerinin paylaşımlarına dikkat ettiğini ve öğretmenlerini rol model aldıklarını tespit etmişlerdir. Bu tespitler sosyal medyada öğretmen-öğrenci arkadaşlığının hem olumlu hem de olumsuz yansıması olarak öğrencilerin öğretmenlerini rol model aldığını göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin sosyal ağlarda olumlu/olumsuz içerik paylaşımına yönelik öğretmen görüşleri; olumlu paylaşımların desteklenmesi, olumsuz içerikteki (hakaret, küfür, siyasi içerikte rahatsız edici söylemler vb.) paylaşımlarda ise öğrencinin özellikle yüz yüze olacak biçimde uyarılmasıdır. Bunun yanı sıra olumsuz paylaşımlarla ilgili öğretmen görüşleri; aile ile irtibat kurmak, öğrencileri rehberlik servisine yönlendirmek, öğrenciyi bilgilendirmek, paylaşımlarını kontrol etmek, çözüm yolları bulmak ve sosyal ağlarda engellemek/çıkarmak şeklinde öne çıkmıştır. Öğretmenlerin okul dışı pedagojik rollerine ilişkin kendilerini algılama biçimi değerlendirildiğinde, sosyal ağlarda kendilerini sorumlu hissettikleri söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerinin ahlaki davranış normlarını çiğnememeleri yönünde tedbir aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin almış olduğu tedbirlerin öğrenci davranışları üzerinde herhangi bir etkisi olup olmadığı araştırılabilir. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin sosyal medyada öğrencilerin paylaşımlarını takip etmelerinin ve olumsuz içerikteki paylaşımlarında müdahale etmelerinin öğretmenlik rollerini sadece sınıf ve okul içi ile sınırlamadıklarını ortaya koymuştur. Bu sonuçlardan yola çıkarak

sosyal ağların öğrenci sorunlarını çözmek, onların zorluklarla başa çıkmaları amacıyla destek olmak gibi bir potansiyele sahip olduğu ifade edilebilir. Araştırma sonucuna göre öğretmenler, öğrencilerinin sosyal medyayı ne ölçüde amaca yönelik kullandıklarını gözlemekte, tehlike arz eden durumların farkında olarak onları doğru amaçlara yönlendirme gayretindedir. Öğrenci paylaşımlarını değerlendirerek ortaya çıkması muhtemel sorunları önlemeye çalıştıkları ifade edilebilir. Öğretmenlerin normal çalışma saatlerinin ötesinde zaman harcadıkları gerçeği dikkate alındığında bu sonuç dikkate değer bir husus olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, kullanım sıklıklarıyla gittikçe popüler hâle gelen sosyal ağlar, bireylerin sosyalleşmeye yönelik ihtiyaçlarını karşılamakta, insanların iletişim şekillerini ve etkileşim sürecini şekillendirmektedir. İnsanların günlük yaşantılarının bir parçası olan sosyal ağların eğitim sürecinde kullanılabilirliği, öğretmen-öğrenci etkileşimi, etik, pedagojik, sosyal ve hukuki boyutları üzerine araştırmalar hızla yaygınlaşmaktadır. Türkiye’de yaşanan bir takım tereddütler ve karşılaşılan sorunların Bakanlığa taşınması sonucu bu yönde yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının okul ortamında sosyal ağlar üzerinden ses, görüntü ve video paylaşımı konusunda yaşanan tereddütlerin giderilmesi ile ilgili yaptığı açıklamada : "... eğitim-öğretim ile ilgili kamuoyu ile paylaşılmasında fayda görülen, örnek uygulamaları içeren “ses, görüntü ve video kayıtlarının” öğrenci velilerinden izin alınarak, resmî okul/kurum web sitelerinde paylaşılmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır." denilmiştir (MEB, 2015). 7 Mart 2017 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan "Okullarda Sosyal Medyanın Kullanılması" konulu genelge ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa vurgu yapılmıştır. Sosyal medya platformları aracılığıyla öğrenci fotoğrafları, öğrenci videoları başta olmak üzere yapılan paylaşımlara ilişkin açıklık getirilmiştir. Bu genelge gereği öğrencilerin her türlü ses, görüntü, video kayıtlarının internette veya farklı dijital ya da basılı ortamda hukuka aykırı olacak bir şekilde paylaşılması durumunda, gerekli hukuki işlem başlatılacağı ifade edilmiştir (MEB, 2017).

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre;

Sosyal ağlarla ilgili özellikle anlık mesajlaşma uygulaması WhatsApp'taki öğrenci-öğretmen etkileşimine odaklanan araştırmalar geliştirilmelidir.

Sosyal medyanın sağladığı avantajlar ve dezavantajlarla ilgili öğretmenler ve öğrencilerin farkındalıklarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Sosyal medya araçları üzerinden öğretmen ve öğrenci hak ihlallerine ilişkin mevzuat çalışmaları yapılmalıdır.

Kaynaklar

Akay, S. (2014). *Sosyal ağlarda öğrenci-öğretmen etkileşimi (Facebook örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akgün, F. (2016). Öğretmenlerin ve öğretim elemanlarının sosyal ağların eğitimsel açıdan kullanımına ilişkin görüşleri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 75-100.

Akkoyunlu, B., Dağhan, G., & Erdem, M. (2015). Teacher's professional perception as a predictor of teacher-student friendship in facebook: A scale development study. *International Online Journal of Educational Sciences*, 7(1), 242-259.

Alloway, T. P., & Alloway, R. G. (2012). The impact of engagement with social networking sites (SNSs) on cognitive skills. *Computers in Human Behavior*, 28(5), 1748-1754.

Arnold, N., & Paulus, T. (2010). Using a social networking site for experiential learning: Appropriating, lurking, modeling and community building. *The Internet and Higher Education*, 13(4), 188-196.

Asterhan, C. S., & Rosenberg, H. (2015). The promise, reality and dilemmas of secondary school teacher-student interactions in Facebook: The teacher perspective. *Computers & Education*, 85, 134-148.

Balaman, F., & Karataş, A. (2012). Lise öğrencilerinin internet ortamında sosyal paylaşım sitelerini kullanım amaçları ve sosyal paylaşım unsurları. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 497-504.

Balcı, A., & Tezel-Şahin, F. (2016). Sosyal medyanın aile katılımında kullanılabilirliği üzerine bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2309-2322.

Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.

- Bicen, H., & Cavus, N. (2011). Social network sites usage habits of undergraduate students: Case study of Facebook. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 28, 943-947.
- Bouhnik, D., Deshen, M., & Gan, R. (2014). WhatsApp goes to school: Mobile instant messaging between teachers and students. *Journal of Information Technology Education: Research*, 13(1), 217-231.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Cain, J., & Policastri, A. (2011). Using Facebook as an informal learning environment. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 75(10), 207.
- Callaghan, N., & Bower, M. (2012). Learning through social networking sites—the critical role of the teacher. *Educational Media International*, 49(1), 1-17.
- Carter, H. L., Foulger, T. S., & Ewbank, A. D. (2008). Have you googled your teacher lately? Teachers' use of social networking sites. *Phi Delta Kappan*, 89(9), 681-685.
- Cemaloğlu, N., & Koçak Bıçak, D. (2015). Sosyal ağlarda öğretmen-öğrenci arkadaşlığına yönelik öğrenci algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 51-76.
- Cemaloğlu, N., & Duran, A. (2017). *Ortaöğretim öğretmen görüşlerine göre sosyal ağlarda öğretmen-öğrenci arkadaşlığı*. Ankara: EYUDER.
- Cheung, C. M., Chiu, P. Y., & Lee, M. K. (2011). Online social networks: Why do students use facebook?. *Computers in Human Behavior*, 27(4), 1337-1343.
- Church, K., & De Oliveira, R. (2013). *What's up with whatsapp? Comparing mobile instant messaging behaviors with traditional SMS*. Proceedings of the 15th International Conference on Human-computer Interaction with Mobile Devices and Services.
- Çetinkaya, L. (2017). The impact of WhatsApp use on success in education process. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 18(7), 59-74.
- Dilmen, N. E., & Ögüt, S. (2010). Sosyalleşmenin yeni yüzü: Sosyal paylaşım ağları. *Marmara Üniversitesi Yeni Medya ve Etkileşim Konferansı Bildiri Kitapçığı*, 237-242.
- Ekici, M., & Kılıcı, M. (2012). Sosyal ağların eğitim bağlamında kullanımı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 156-167

- Eren, F., Çelik, İ., & Aktürk, A. O. (2014). Ortaokul öğrencilerinin Facebook algısı: Bir metafor analizi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 635-648.
- Forkosh-Baruch, A., Hershkovitz, A., & Ang, R. P. (2015). Teacher-student relationship and SNS-mediated communication: Perceptions of both role-players. *Interdisciplinary Journal of e-Skills and Lifelong Learning*, 11, 273-289.
- Genç, Z. (2010, Şubat). *Web 2.0 yeniliklerinin eğitimde kullanımı: Bir Facebook eğitim uygulama örneği*. XII. Akademik Bilişim Konferansında sunulmuş bildiri, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Gross, R., & Acquisti, A. (2005, November). Information revelation and privacy in online social networks. In *Proceedings of the 2005 ACM workshop on Privacy in the electronic society*. <http://dataprivacylab.org/projects/facebook/facebook1.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Grosbeck, G., Bran, R., & Tiru, L. (2011). Dear teacher, what should I write on my wall? A case study on academic uses of Facebook. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1425-1430.
- Hershkovitz, A., & Forkosh-Baruch, A. (2013). Student-teacher relationship in the Facebook era: The student perspective. *International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning*, 23(1), 33-52.
- Hew, K. F. (2011). Students' and teachers' use of Facebook. *Computers in Human Behavior*, 27(2), 662-676.
- İşman, A., & Hamutoğlu, N. B. (2013). Sosyal ağların eğitim-öğretim sürecinde kullanılması ile ilgili karma öğrenme öğrencilerinin görüşleri: Sakarya Üniversitesi örneği. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 2(3), 61-67.
- Junco, R. (2012). The relationship between frequency of Facebook use, participation in Facebook activities, and student engagement. *Computers and Education*, 58(1), 162-171.
- Kılıç, G. N., & Kocabaş, İ. (2018). Sanal ortamlardaki öğretmen-öğrenci arkadaşlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(10), 137-154. doi: 10.20860/ijoses.432640
- Kirschner, P. A., & Karpinski, A. C. (2010). Facebook® and academic performance. *Computers in human behavior*, 26(6), 1237-1245.

- Konuk, N., & Güntaş, S. (2019). Sosyal medya kullanımı eğitimi ve bir eğitim aracı olarak sosyal medya kullanımı. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 3(4), 1-25.
- Lampe, C., Wohn, D. Y., Vitak, J., Ellison, N. B., & Wash, R. (2011). Student use of Facebook for organizing collaborative classroom activities. *International Journal of Computer-Supported Collaborative Learning*, 6(3), 329-347.
- Madge, C., Meek, J., Wellens, J., & Hooley, T. (2009). Facebook, social integration and informal learning at university: 'It is more for socialising and talking to friends about work than for actually doing work'. *Learning, Media and Technology*, 34(2), 141-155.
- Malhotra, D. K., & Bansal, S. (2017). Magnetism of Whatsapp among veterinary students. *The Electronic Library*, 35(6), 1259-1267.
- Malka, V., Ariel, Y., & Avidar, R. (2015). Fighting, worrying and sharing: Operation 'Protective Edge' as the first WhatsApp war. *Media, War & Conflict*, 8(3), 329-344.
- MEB (2015). Ses, görüntü ve video paylaşımı. <https://tkb.meb.gov.tr/www/ses-goruntu-ve-video-paylasimi/icerik/69> sayfasından erişilmiştir.
- MEB (2017). Okullarda sosyal medyanın kullanılması. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1833.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Numanoğlu, G., & Bayır, Ş. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre internet kullanımları. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 10(2), 295-323.
- Oakes, O. (2011). Struck off Raynes Park High School teacher's support from pupils. <http://www.yourlocalguardian.co.uk/news/wimbledonnews/9424864.display/> sayfasından erişilmiştir.
- Özen, Ü., Çam, H., Can, D., & Dönmez, Ö . (2018). Uzaktan yükseköğretim öğrencilerinin sosyal medyanın eğitim boyutu konusundaki algıları ve eğitim amaçlı sosyal medya kullanımlarının belirlenmesi. *The Journal of International Scientific Researches*, 3(1), 64-72. doi: 10.23834/isrjournal.403692
- Öztürk, M. F., & Talas, M. (2015). Sosyal medya ve eğitim etkileşimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(1), 101-120.
- Papandrea, M. R. (2011). Social media, public school, teachers, and the first amendment. *NCL Rev.*, 90, 1597.

- Rambe, P., & Bere, A. (2013). Using mobile instant messaging to leverage learner participation and transform pedagogy at a South African University of Technology. *British Journal of Educational Technology*, 44(4), 544-561.
- Rutledge, P. B. (2011). Should teachers and students be Facebook friends? <https://www.psychologytoday.com/blog/positively-media/201106/should-teachers-and-studentsbe-facebook-friends> sayfasından erişilmiştir.
- Sánchez-Moya, A., & Cruz-Moya, O. (2015). Whatsapp, textese, and moral panics: Discourse features and habits across two generations. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 173, 300-306.
- Sanders, J. M. (2016). Focus on family: Teachers as parents: Using technology to facilitate parent involvement. *Childhood Education*, 92(1), 95-96.
- Sarsar, F., Başbay, M., & Başbay, A. (2015). Öğrenme-öğretme sürecinde sosyal medya kullanımı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 419-431.
- Sharples, M., Graber, R., Harrison, C., & Logan, K. (2009). E-safety and Web 2.0 for children aged 11–16. *Journal of Computer Assisted Learning*, 25(1), 70-84.
- Stewart, L. (2011). Why can't we be friends: Student- teacher relationships in the Facebook Age. *Pub. Int. L. Rep.*, 17, 22.
- Şahan, Ö., Çoban, M., & Razi, S. (2016). İngilizce deyimlerin WhatsApp aracılığıyla öğretimi: Akıllı telefonların sınıf dışı kullanımı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1230-1251.
- Teclehaimanot, B., & Hickman, T. (2011). Student-teacher interaction on Facebook: What students find appropriate. *TechTrends*, 55(3), 19-30.
- Thompson, P. (2013). The digital natives as learners: Technology use patterns and approaches to learning. *Computers & Education*, 65(1), 12–33.
- Tınmaz, H., & Çağıltay, K. (2012). Social networking website analyses: usable and instructional Facebook. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 11(21), 69-82.
- Tonbuloğlu, İ., & İşman, A. (2014). Öğretmenlerin sosyal ağları kullanım profillerinin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 320-338.

- Vasek, M., & Hendricks, R. (2016). Teachers, social media, and free speech. *eJournal of education policy*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1158122.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Walther, J. B. (1995). Relational aspects of computer-mediated communication: Experimental observations over time. *Organization science*, 6(2), 186-203.
- West, A., Lewis, J., & Currie, P. (2009). Students' Facebook 'friends': public and private spheres. *Journal of youth studies*, 12(6), 615-627.
- Yapraklı, T. Ş., & Altay, Ş. (2017). Mobil anlık mesajlaşma servislerinin kullanımı üzerinde etkili faktörlerin incelenmesi: Ardahan üniversitesi öğrencileri üzerinde bir saha araştırması. *Öneri Dergisi*, 12(48), 199-216.
- Yazıcı, T. (2015). Kişilerarası iletişimde anlık mesajlaşma uygulamalarının yeri: Whatsapp uygulaması ile ilgili üniversite öğrencileri üzerine bir inceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(4), 1334-1356.
- Yegen, C. (2013). Demokratik ve Yeni Bir Kamusal Alan Olarak Sosyal Medya. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 119-135.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yolcu, Z. (2019). WhatsApp, Facebook'u geçerek en popüler sosyal medya uygulaması oldu. <https://www.donanimhaber.com/WhatsApp-Facebook-u-gecerek-en-populer-sosyal-medya-uygulamasi-oldu--107048> sayfasından erişilmiştir.
- Yoon, C., Jeong, C., & Rolland, E. (2014). Understanding individual adoption of mobile instant messaging: a multiple perspectives approach. *Information Technology and Management*, 16(2), 139-151.
- Zarra III, E. J. (2016). Addressing appropriate and inappropriate teacher-student relationships: A secondary education professional development model. *CLEARvoz Journal*, 3(2).
- Zengin, M., Zengin, G., ve Altunbaş, H. (2015). Sosyal medya ve değişen mahremiyet "Facebook mahremiyeti". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(2), 112-136.